

Oponentský posudek na bakalářskou práci Kateřiny Jarošové „Symbolika ohně v Platónově podobenství o jeskyni“.

Vypracoval doc. Hynek Bartoš, PhD.

Předložená bakalářská práce se soustředí na výklad ohně v Platónově mýtu o jeskyni. V první části práce autorka představuje tři navazující podobenství v dialogu *Ústava*, následně se věnuje několika vybraným interpretacím podobenství o jeskyni, které v závěru porovnává a doplňuje o vlastní řešení, podle něhož oheň v Platónově jeskyni symbolizuje řád světa.

Autorka vychází z Platónovy *Ústavy* (a několika dalších Platónových dialogů) a z poměrně velkého množství sekundární literatury, na kterou pravidelně odkazuje. Nicméně kritéria výběru sekundární literatury, která je k tomuto tématu téměř bezbřehá, jsou poněkud nejasná. Např. v kap. 8 autorka začíná u dvou zahraničních autorů (Bloom a Annas), jejichž výklady považuje za „jedny z nejznámějších“ (str. 21), poté přistoupí k poměrně marginální interpretaci Manolise Spanakise, jejíž uvedení zdůvodňuje slovy „abych zde nepředstavovala pouze známé zahraniční interpretace“, a nakonec se obrátí k několika tuzemským autorům s odůvodněním: „nemohu zde opomenout ani české autory“. (Mezi českými autory je navíc zařazen i Gabriel Zomsc, a to proto, že se na něj odkazuje Jiří Stránský.) Takto sestavený výběr sekundární literatury se jeví jako poměrně nahodilý a nesystematický, neboť hlavním kritériem není zde kvalita a přesvědčivost myšlenek jednotlivých autorů a jejich relevance k danému tématu, ale spíše jakási snaha představit pestrý vzorek názorů. Navíc, jak autorka sama připouští, většina těchto autorů se symbolikou ohně výslovně nezabývá. Proč autorka nepoužívá relevantnější literaturu, která se přímo zabývá ohněm nebo světlem? (Např. A. S. Ferguson, „Plato's Simile of Light (continued). Part II. The Allegory of the Cave“, *The Classical Quarterly* 16, 1922, 15-28; N. R. Murphy, „The Simile of Light in Plato's Republic“, *Classical Quarterly* 26, 1932, 93-102; A. S. Ferguson, „Plato's Simile of Light again“, *Classical Quarterly* 28, 1934, 190-210; J. A. Notopoulos, „The Symbolism of the Sun and Light in the Republic of Plato“, *Classical Philology* 39, 1944, 163-172; R. Jenks, „Fire in the Cave“, *Philosophy Study* 1, 2011, 159-179.)

Autorka ve své práci zastává různé, navzájem protikladné a neslučitelné interpretační pozice. Na jedné straně se opakovaně hlásí k názoru J. Annas, podle které je mýtus o jeskyni „filosoficky frustrující“ (str. 7), „nemá konzistentní celkový výklad“ (str. 24), „žádnou jednu konzistentní interpretaci“ (str. 34). Jinými slovy: chyba je na straně Platóna, nikoli na straně interpreta. Na straně druhé tvrdí, že se většina interpretů k roli ohně nevyjadřuje, protože je „náročné jeho symboliku vyjádřit slovy“ (str. 34), jeví se to jako „velmi těžká abstraktní otázka“ (str. 38), je to „něčím, co nelze jednoznačně vyjádřit slovy“ (str. 38). Jinými slovy: oheň je u Platóna určitým symbolem, který se nicméně vzpírá uchopení a pochopení, tj. limity jsou na straně interpretů. V protikladu k oběma těmito skeptickým pozicím navíc autorka v závěru

navrhuje poměrně jednoznačné až primitivní řešení, podle kterého je oheň „řád“ či „uspořádanost tohoto světa“. Která z těchto pozic platí?

Nejasnosti vyvolává i samotná interpretace Hérakleitova konceptu ohně a její využití při výkladu Platónovy jeskyně. Na str. 20 autorka píše, že oheň je u Hérakleita „základní prvek“ a „symbol nějakého cyklického pohybu“, že „kosmický řád je založený na neustálém vzniku a zániku ohně“ a že „boj protikladů ve světě má určitý řád (*logos*)“. Na str. 37 se autorka vrací k možnosti, že Platón byl ovlivněn Hérakleitovým konceptem ohně, který je tentokrát poměrně překvapivě ztotožněn s „řádem“ samým. Pokud byl Platón ovlivněn Hérakleitem, spekuluje autorka, pak bude oheň v jeskyni symbolizovat „právě onen řád“. Jeho světlo má symbolizovat „uspořádanost tohoto světa“, a uspořádanost světa, vyvozuje autorka dále, „je tedy tím, co umožňuje rozumu ve smyslovém světě vůbec něco vidět. Smysly totiž vnímáme jednotlivé věci, zatímco rozumem vnímáme pouze to, co je obecné.“ Tento závěr považuji za nejasný a nepřesvědčivý, stejně jako spekulativní propojení Hérakleita a Platóna.

Přestože je většina práce napsána kultivovaným a srozumitelným jazykem, najdeme v textu překlepy i hrubky (např. na str. 21: „pozdění“, „výklad symbolika ohně“, „Interpretace... vyplívá“).

Způsob odkazování není jednotný. Někdy autorka uvádí plné bibliografické údaje v poznámce pod čarou, jindy odkazuje podle tzv. harvardského systému, tj. uvede rok vydání (např. „Spanakis, 2022“), ovšem neuvede příslušnou stránku textu, jindy uvádí stránku, ale vynechá rok vydání (např. „Kratochvíl, s. 24“).

Další drobné chyby: Julia Annas je na str. 25 chybně uváděná jako Julie. Na Kratochvílovu knihu (1995) je odkazováno jako na článek (str. 20: „Kratochvíl ve svém článku...“). V bibliografii chybí studie G. Zomsce (o které je celá podkapitola 8.6), Kalandry (2013), a Novotného (1949), u Platónových dialogů (*Ústava, Timaios, Kritias*) není uveden překladatel. Platónův *Timaios* je v bibliografii chybně uveden v sekundární literatuře.

Ačkoli jde o zajímavé a dobře vybrané téma, jeho finální zpracování nepovažuji za zdařilé. Předloženou bakalářskou práci doporučuji k obhajobě, nicméně s ohledem na zmíněné věcné pochybnosti i formální nedostatky ji navrhuji hodnotit známkou 3.